

Na dnešní 23. neděli po Trojici určují Hesla Jednoty bratrské jako text kázání oddíl z Matoušova evangelia 22.kap. v.15-22.

Příběh je naprosto jasný a nepotřebuje žádný teologický výklad. Otázka na Ježíše je vymyšlena tak, že ať odpoví ano nebo ne, vždycky mu to uškodí. Když řekne ano, je dovoleno, pak řeknou, hle, to má být Mesiáš, když doporučuje podřízenost Římu? Když řekne, že není dovoleno, pak ho mohou rovnou udat Pilátovi pro vzpouru proti Římu.

Nebylo těžké poznat zlý úmysl těch tazatelů, a proto Ježíš řekl: co mě pokoušíte pokrytci? Ta otázka totiž předstírá, jakoby šlo o dosud nevyřešený problém. Tak tomu ale nebylo. Platit se muselo a platili všichni. Římská moc ve všech podrobených zemích nechtěla nic jiného než peníze a klid. V žádném případě se nepletla do náboženství a kultických pravidel porobených národů. Naopak císař přispíval pravidelnými dary velkým svatyním po celé říši, včetně jeruzalémského chrámu. Kdo platil daň císaři, měl klid. A byl kruhy v židovské společnosti, které se s tím vyrovnaly, neboť mír s Římem, krom onoho placení daní jim přinášel jen samé výhody.

Samozřejmě, že nikdo neplatil rád, obzvlášť ne, když se jednalo o cizí pohanskou mocnost. Pro vyvolený národ to bylo potupné. Vždyť platit by měli - a jednou to tak i bude - pohané vyvolenému národu. V minulosti sice Židé platili Babylonu, platili perským králům, platili dynastii Seleukovců, která přišla po Peršanech. Prostě, tak tomu bylo odjakživa, že podrobené země platily vítězné mocnosti a římská daňová zátěž nebyla horší než ty předchozí. Mohli tedy být na placení daní pohanům zvyklí, ale patří k podstatným rysům židovského náboženství, že napjatě sleduje dějinné události, protože od budoucnosti čeká spásu.

Za těžkou urážku Boha i sebe měli placení daní císaři jen různé skryté skupiny odbojářů, kterým se říkalo zéloté (horlivci). Není známo, kdo jim vskrytu fandil, ale rozhodně ne všichni.

Jiná věc by byla, kdyby se náhle objevil ten proroky slibovaný král-Mesiáš. Ten by samozřejmě vyhlásil nezávislost Izraele na Římu a přestal mu platit daně. To by se sice rovnalo vyhlášení války, ale tu by Bohem seslaný Mesiáš nemohl prohrát. Kdyby Ježíš zkusil říci „není dovoleno“ musel by už rovnou volat do zbraně.

Tak v takové situaci se octl Ježíš. Proto si myslím, že se Ježíš se svou odpovědí „dávejte císaři, co je císařovo“ jen vyhnul pasti, kterou mu nastražili. Neříkal to svým učedníkům, nýbrž farizejům, náboženské i politické elitě židovské společnosti. Všimněme si: otázka byla náboženská (je dovoleno?) i politická zároveň (daň císaři?). Ale on ji rozdělil na politickou (dávejte císaři) a náboženskou (Božího Bohu).Tím židovské náboženství odpolitizoval.

Co tím sledoval? Odmítl myšlenku násilného osvobození země ve jménu víry, že Bůh bude bojovat na jejich straně.

Nemyslím si ale, že by Ježíš takto hovořil i ke svým učedníkům. Ostatně, co to znamená dávat co je Božího Bohu? Co je Boží? To Ježíš neřekl. Vše krom daní? Nepatří snad Bohu nebe i země, včetně člověka? Jistě nechtěl vzkázat farizejům, aby se starali jen o kultickou čistotu a dodržování všech

svátků a rituálů. Kde by pak byly prorocké výzvy k radikální změně chování, kde naděje upřená do budoucnosti k Mesiáši. Vždyť toho si Ježíš právě cenil. Tím spíš nelze ani Ježíše chápat jen jako učitele přísnější mravnosti. Už sama zvěst o přicházejícím Božím království je také, ne-li převážně politikum.

Patrně jen proto, že z Ježíšových výroků směrem k Římské říši se nic nedochovalo, chápali první křesťané Ježíšovo slovo určené farizejům i jako směrnicí pro sebe.

Chovali se jako loajální občané římského státu a to i poté, když je Řím začal považovat za nepřítele. A tak to vydrželo po tři sta let až do chvíle, kdy se křesťanství stalo státním náboženstvím a křesť přijal i sám římský císař. Na tuto situaci však Ježíš své stoupence nepřipravil. Jeho slovo o dávání císaři a dávání Bohu tu najednou nedává dobrý smysl.

Z otázky co je Boží a co císařovo se stalo soupeření mezi mocí papežskou a mocí císařskou. Co za tohoto stavu znamenalo dávat císaři? Peníze a poslušnost. A co dávat Bohu? Zase peníze a poslušnost klerikům na čele s papežem.

Středověk vyprodukoval nový vzorec společnosti. V církvi jsou, jak jinak, samozřejmě všichni. V ní stav duchovní pečuje o spásu všech a za všechny se obrací k Bohu. Císař a světský pán chrání celou církev před zločinci a selský lid všechny svou prací živí. A tak, když to dobře funguje, všichni mají zaručeno spasení. Jak prosté!

Že to nefungovalo způsobila reformace, která začala se svobodou víry a tak se začal rozpadat celý středověký systém „trojího lidu“.

O novou interpretaci Ježíšova výroku se pokusil Martin Luther se svým známým učením o dvou říších. Podle něj je každý křesťan občanem jednak světské říše, kde platí poslušnost vrchnosti. A pak je občanem obce křesťanské, doma, v církvi v kostele, kde platí jiné zásady chování. V obou říších má být křesťan na plno. Jak to vypadá z hlediska Ježíšova slova? Dávejte císaři vše, když jste v zaměstnání a Bohu vše, když jste ve sboru v kostele. To fungovalo za předpokladu, že i císař je dobrotivý křesťan. Do potíží se však dostali luterští teologové, když se říšským kancléřem stal Hitler. Najednou neměli teologické důvody vypovědět mu poslušnost.

Po Lutherovi pak už to šlo z hlediska dějin poměrně rychle. Tématem se stala svoboda člověka, svoboda jedince. Koncem 18 století Velká francouzská revoluce vyhlásuje heslo „Volnost, rovnost, bratrství“ a ústavodárné shromáždění schvaluje Deklaraci práv člověka a občana. O císaři ani o bohu tam není nic. Teprve tím se naše evropská kultura nadobro odlišila od jiných náboženství a kultur islámských, indických, čínských či japonských. A tuto propast nelze překlenout žádným dialogem. Heslo volnost, rovnost, bratrství jim nic neříká. (volnost/svoboda je jen pro vítěze, poražení jsou sluhové vítězů, rovnost neexistuje, lidé se dělí na kvalitní a podřadné a bratrem „našinci“ je zas jen našinec)

Církev, hlavně katolická, se staly již jen brzdou tohoto trendu ke svobodě. A ten přetrvával dost dlouho. Před nedávnem jsem si prohlížel křestní listy mých rodičů. Přední kolonka byla náboženství. Tedy ještě za první republiky bylo nějak důležité vědět kdo je jakého vyznání, Druhá kolonka je předepsaná slovy „z lože“ a pan farář dopsal rukou „manželského“. Dovedete si představit, jaké

pobouření by dnes vyvolalo, kdyby se na to někdo dotazoval? A přitom to není tak dávno. Chceme se k tomu vracet?

Proto lze ocenit odvahu, jakou měl Karel Havlíček Borovský, když v reakci na to, že rakouský císař s oblibou citoval Ježíšův výrok „dejte císaři (tj. jemu) co je císařovo a co je Božího Bohu“ napsal epigram: řeknu vám až budu smít: neníť bůh a císař nemá být. Samozřejmě, že mu šlo hlavně o císaře. Boha mu představovali páteři a preláti, kteří byli hlavní oporou monarchie.

A co my si dnes počneme s Ježíšovým slovem v našem textu? Císaře nemáme, máme demokracii. Daně platíme sobě, ne cizí moci. Jen z té svobody už nepramení taková radost. A co máme dávat Bohu? Chce vůbec od nás něco našeho? Považujeme chození do kostela za čas obětovaný Bohu? Děláme to přeci pro sebe. Chce od nás něco jiného, než abychom dobře hospodařili s tím, co nám dal? Myslíte, že je to snadné a jasné? Není. My k tomu potřebujeme moudrost a tu jen tak nemáme.

Nerozumíme signálům, které nám dává okolí, ba nerozumíme ani sami sobě. Nevíme, kdy je třeba mluvit a kdy mlčet. Čemu se otevřít a čemu se vyhnout. A především neumíme vidět důsledky našich činů dřív, než nastanou. A někdy ani potom.

Svět bez Boha může být, ale pak je to jen pevný řetěz příčin a následků, jehož začátek i konec je v nedohlednu a z něhož není úniku. Naštěstí se ale občas - ne naší silou - řetěz přetrhne. My tomu říkáme „nezasloužená milost“.

Nauč nás počítat naše dny , ať získáme moudrost srdce. Amen.

Jan Kozlík